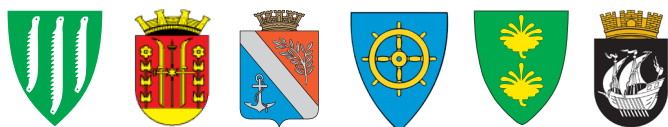

Elevene bak tallene – Triangulert analysemodell

Håndbok for dybdelæring i profesjonsfelleskap,
Skien kommune, høsten 2020

Anne Liv Kaarstad Lie

Anne Liv Kaarstad Lie

Elevene bak tallene – Triangulert analysemodell
Håndbok for dybdelæring i profesjonsfelleskap,
Skien kommune, høsten 2020

© Anne Liv Kaarstad Lie, 2020
Universitetet i Sørøst-Norge
Drammen, 2020

Skriftserien fra Universitetet i Sørøst-Norge nr. 58

ISSN: 2535-5325 (Online)
ISBN: 978-82-7860-453-3 (Online)

Utgivelser i skriftserien publiseres som Creative Commons* og kan kopieres fritt og videreformidles til andre interesserte uten avgift. Navn på utgiver og forfatter(e) angis korrekt. [http://creati-](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.no)

[vecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.no](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.no)

FORORD

I Melding til Stortinget 21 «Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen» legger Stortinget føringer for skolebasert kompetanseutvikling og ved desentralisert ordning for kompetanseutvikling i skolen. I nytt læreplanverk (LK20) er det ønsket at framtidens medborgere skal bidra i samfunnsliv og delta i arbeidsliv. Det stilles krav til profesjonen at vi optimaliserer verdier og prinsipper for læring, utvikling og danning.

Elevene bak tallene – triangulert analysemodell er utviklet i et samarbeid mellom skoleeiere i Siljan, Skien, Porsgrunn, Bamble, Kragerø, Drangedal og Universitetet i Sørøst-Norge. Formålet er å legge til rette for en delingskultur i Grenlandsskolene og modellen skal bidra med et felles profesjonsspråk som støtter det systemiske læringsarbeidet.

Modellen er en aksjonslæringsstrategi som ivaretar skolars allerede gode arbeid med å jobbe lærende.

Drammen 9. august 2020

Mvh

Anne Liv Kaarstad Lie,

Institutt for pedagogikk, Universitetet i Sørøst-Norge

Sammendrag

Denne håndboken er utarbeidet for plangrupper og skoleledere i Skien kommune høsten 2020.

Triangulert analysemodell er en aksjonslæringsstrategi for forskningsorientert skoleutvikling ut fra nytt læreplanverk (LK20). Via Skoleporten.no har skolefolk informasjon om elevenes læringsutbytte og trivsel via Elevundersøkelsen, obligatoriske tester og Nasjonale Prøver. Å utvikle profesjonskunnskap ut fra disse tallene og tellingene handler om å ta i bruk det lærende fellesskapets evne til å reflektere, være kritiske, utforskende og kreative. Triangulert analysemodell hjelper skoler i arbeidet med å identifisere gode pedagogiske praksiser, forestille seg i framtid og utvikle skolens nye praksiser ut fra verdier og prinsipper for opplæringen (Oppl. §1-1).

Del 1 tar for seg å praktisere ut fra det doble verdigrunnet i læreplanverkets overordnede del for opplæringen (LK20). Del 2 viser teori og stegvise praksiser i fem steg om hvordan skoler kan arbeide triangulert og forskningsorientert med skoleutvikling.

Innholdsfortegnelse

FORORD	1
Sammendrag	2
1.0 Overordnet del - verdier og prinsipper for opplæringen i Skien	4
1.1 Opplæringens verdigrunnlag i	4
Kragerø, Siljan, Skien, Porsgrunn, Drangedal og Bamble	4
1.1.1 Menneskeverdet	4
1.1.2 Identitet og kulturelt mangfold	5
1.1.3 Kritisk tenkning og refleksjon	5
1.1.4 Skaperglede, engasjement og utforskertrang	5
1.1.5 Respekt for naturen og miljøbevissthet	5
1.1.6 Demokrati og medvirkning	5
1.2 Prinsipper for læring, utdanning og dannning	5
1.2.1 Sosial læring og utvikling	6
2.2.2 Kompetanse i fagene	6
1.2.3 Grunnleggende ferdigheter	6
1.2.4 Å lære å lære	6
1.2.5 Folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling	8
1.3 Prinsipper for skolens praksis	8
1.3.1 Et inkluderende læringsmiljø	8
1.3.2 Undervisning og tilpasset opplæring	8
1.3.3 Samarbeid hjem og skole	8
1.3.4 Opplæring i lærebedrift og arbeidsliv	8
1.3.5 Profesjonsfellesskap og skoleutvikling	9
2.0 «Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid»	11
- å lage teori av god pedagogisk praksis	11
2.1 Fra resultatorientert til prosessorientert læringsledelse	11
2.2 Skolebasert kompetanseutvikling basert på verdier	12
2.3 Verdiprinsipper for skolebasert kompetanseutvikling	14
Referanser	28

1.0 Overordnet del - verdier og prinsipper for opplæringen i Skien

Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnpoplæringen trer i kraft sammen med fagfornyelsen i 2020. Den er delt i tre deler:

- Opplæringens verdigrunnlag (punktene under 1.1)
- Prinsipper for læring, utdanning og dannelse (punktene under 1.2)
- Prinsipper for skolens praksis (punktene under 1.3)

Det er elevene som skal oppleve verdiene og prinsipper for skolens praksis slik at skolens praksis fremmer helse, trivsel og læring (§9A – 2) og ha nulltoleranse for krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering (§9A – 3). Eleven som endringsagent er et kraftig hjelpemiddel i skoleutviklingen. Skoler skal jobbe systematisk med å utvikle god faglig og sosial læringskultur der trivsel og fag henger sammen. Begrunnelsen for fagfornyelsen som trer i kraft fra 2020:

- Det elevene og lærlingene lærer skal være relevant. Samfunnet og arbeidslivet endrer seg med ny teknologi, ny kunnskap og nye utfordringer. Vi trenger barn og unge som reflekterer, er kritiske, utforskende og kreative.
- Elevene og lærlingene skal få mer tid til dybdelæring og oppleve mening i læringsarbeidet. Kompetansebegrepet er endret og elever skal nå oppleve å simulere eller prøve ut hvordan det de lærer kan fungere i praktiske situasjoner.
- Det skal bli bedre sammenheng i og mellom fagene og de forskjellige delene av læreplanverket skal henge bedre sammen.

1.1 Opplæringens verdigrunnlag i

Kragerø, Siljan, Skien, Porsgrunn, Drangedal og Bamble

Skolen skal bygge sin praksis på verdiene i opplæringslovens formålsparagraf.

1.1.1 Menneskeverdet

Skolen skal sørge for at menneskeverdet og de verdiene som støtter opp om det, legges til grunn for opplæringen og hele virksomheten.

Lærere, fagarbeidere, skoleledere og skoleeiere i Grenland+ må ha et avklart elevsyn og læringssyn, og dette skal være avklart på hver enhet. Alle ansatte er klar over at hvordan de samhandler påvirker elevene samhandling. Voksne er bevisste på hvordan de snakker om og til hverandre. Det er engasjerte fagfolk med et positivt elevsyn som engasjerer seg i elevenes læring og hvordan de underviser. Klasseledelse kjennetegnes av dette positive elevsynet og læringssynet.

Det er lov å være en god elev. Det er også lov å være en god lærer. Engasjementet hos lærerne kommer fra at lærerne tror på det de gjør (Skien og Kragerø). Fullan (2017) kombinerer tro, relasjoner, læring, meningen med livet og sier at det er dette som er *dybde*. Det er når

skoleledere og klasseledere har tro på det de gjør og kjenner at det gir mening at det er dybdeledelse. Tro og mening hjelper til med å frigjøre, avdekke, drive fram, ekstrahere og aktivere nye måter å tenke og oppføre seg på.

1.1.2 Identitet og kulturelt mangfold

Skolen skal gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring, og bidra til at hver elev kan ivareta og utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig fellesskap.

1.1.3 Kritisk tenkning og refleksjon

Skolen skal gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring, og bidra til at hver elev kan ivareta og utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig fellesskap.

Felles referanserammer er viktig for den enkeltes tilhørighet i samfunnet. Et godt samfunn er tuftet på et inkluderende og mangfoldig fellesskap. Skolen skal formidle felles verdier som trengs for å møte og delta i mangfoldet. Opplæringen skal sikre at elevene blir trygge språkbrukere, at de kan bruke språket for å tenke, skape mening, kommunisere og knytte bånd til andre (Overordnet del, 2017, s. 6).

1.1.4 Skaperglede, engasjement og utforskertrang

Skolen skal la elevene utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang, og la dem få erfaring med å se muligheter og omsette ideer til handling.

1.1.5 Respekt for naturen og miljøbevissthet

Skolen skal bidra til at elevene utvikler naturglede, respekt for naturen og klima - og miljøbevissthet.

1.1.6 Demokrati og medvirkning

Skolen skal gi elevene mulighet til å medvirke og til å lære hva demokrati betyr i praksis.

1.2 Prinsipper for læring, utdanning og danning

Skolen har både et dannelsesoppdrag og et utdanningsoppdrag. De henger sammen og er gjensidig avhengig av hverandre. Prinsippene for arbeid med læring, utvikling og danning skal hjelpe skolene til å løse dette doble oppdraget.

1.2.1 Sosial læring og utvikling

Skolen skal støtte og bidra til elevenes sosiale læring og utvikling gjennom arbeid med fagene og i skolehverdagen for øvrig.

2.2.2 Kompetanse i fagene

Skolen skal se opplæringen i fag i lys av de verdiene og prinsippene som hele opplæringen bygger på.

1.2.3 Grunnleggende ferdigheter

Skolen skal legge til rette for og støtte elevenes utvikling av de fem grunnleggende ferdighetene gjennom hele opplæringsløpet.

1.2.4 Å lære å lære

Skolen skal bidra til at elevene reflekterer over sin egen læring, forstår sine egne læringsprosesser og tilegner seg kunnskap på selvstendig vis.

Eksempel:

Spørsmål fra Elevundersøkelsen kan brukes for å utvikle elevers læringsutbytte i fagene. Vi kan eksempelvis spørre elevene oftere, samle svarene og gjøre mer av det som fungerer bra. Bak tallene er det fortellinger som kan fortelles.....

Indikator og nøkkeltall	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
Læringskultur	3,8	3,6	4,2	4,2	4,0
Elevdemokrati og medvirkning	3,4	3,7	4,1	3,8	3,8
Faglig utfordring	4,3	4,2	4,3	3,8	4,3
Felles regler	4,2	4,3	4,3	4,3	4,4
Trivsel	4,6	4,1	4,5	4,3	4,2
Mestring	4,2	4,0	4,1	3,9	3,9
Støtte fra lærerne	4,4	4,5	4,5	4,1	4,4
Motivasjon	3,7	3,8	4,2	3,5	3,5
Vurdering for læring	3,8	3,7	4,0	3,7	3,8

Vurdering for læring

Delskår	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
Forklarer lærerne hva som er målene i de ulike fagene slik at du forstår dem?	4,3	4,0	4,4	3,9	4,0
Forklarer lærerne godt nok hva det legges vekt på når skolearbeidet ditt vurderes?	4,3	4,1	4,1	4,0	4,1
Forteller lærerne deg hva som er bra med arbeidet du gjør?	4,1	3,8	4,0	3,8	4,1
Snakker lærerne med deg om hva du bør gjøre for å bli bedre i fagene?	3,9	3,8	4,0	3,6	3,9
Hvor ofte får du tilbakemeldinger fra lærerne som du kan bruke til å bli bedre i fagene?	3,3	3,2	3,5	3,3	3,6
Får du være med og foreslå hva det skal legges vekt på når arbeidet ditt skal vurderes?	3,3	3,6	3,8	3,9	3,5
Får du være med og vurdere skolearbeidet	3,5	3,5	3,8	3,5	3,2

1.2.5 Folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling

Skolen skal legge til rette for læring innenfor de tre tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling.

1.3 Prinsipper for skolens praksis

Skolen skal møte elevene med tillit, respekt og krav, og de skal få utfordringer som fremmer danning og lærelyst. For å lykkes med dette må skolen bygge et godt læringsmiljø og tilpasse undervisningen i samarbeid med elevene og hjemmene. Det krever et profesjonsfellesskap som engasjerer seg i skolens utvikling.

1.3.1 Et inkluderende læringsmiljø

Skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle.

1.3.2 Undervisning og tilpasset opplæring

Skolen skal legge til rette for læring for alle elever og stimulere den enkeltes motivasjon, lærelyst og tro på egen mestring.

1.3.3 Samarbeid hjem og skole

Opplæringen skal skje i samarbeid og forståelse med hjemmet, og samarbeidet skal bidra til å styrke elevenes læring og utvikling.

«Skolen har det overordnede ansvaret for å ta initiativet til og tilrettelegge for samarbeid. Dette innebærer å sørge for at foreldre og foresatte får nødvendig informasjon, og for at de gis mulighet til å ha innflytelse på sine barns skolehverdag (Overordnet del for verdier og prinsipper i grunnopplæringen, 3.3). Foreldre og foresatte skal oppleve ledere og lærere med ambisjoner og stor omsorg for eget barn eller ungdom. Skoleledere og lærere skal strekke seg etter å ha et godt samarbeid med foresatte og et godt skole- hjem samarbeid. I vanskelige situasjoner er det skolens ansvar å prøve å triangulere for å framskaffe ulike perspektiver» (etter forprosjektet høst 2018).

1.3.4 Opplæring i lærebedrift og arbeidsliv

Opplæring i lærebedrift og arbeidsliv skal gi praktisk erfaring og relevant kompetanse, og forberede på de faglige kravene og forventningene som stilles i arbeidslivet.

1.3.5 Profesjonsfellesskap og skoleutvikling

Skolen skal være et profesjonsfaglig fellesskap der lærere, ledere og andre ansatte reflekterer over felles verdier, og vurderer og videreutvikler sin praksis.

Eksempel på arbeid i triangulert analysemodell:

Hva gjør at Gulset ungdomsskole i Skien har hatt gode resultater på eksamen i matematikk over flere år?

Utvalg av informanter og innhenting av informasjon

Gruppen delte seg inn i mindre grupper for å innhente informasjon om lærernes faglige pedagogiske praksis, lærernes arbeid i team, vurderingspraksis med elevinvolvering og undervisning av elever med spesielle behov. Innhentet informasjon ved å observere i klasserommet i undervisningen.

Funn

Tette lærerteam, samstemte lærere kan være det som har gitt effekt, men veldig usikre på hva som er spesielt. En styrke å være flere i samarbeid. Hva som har skjedd på skolen er vanskelig å finne ut av. Lærerne har et bevisst fokus på regning som grunnleggende ferdighet i teammøter, også for andre fag.

Skolen arbeider etter en læringsløype i matematikk, et læringsløp der den matematiske samtalen er viktig. Lik struktur på timene er innført. Gode til å ta i bruk. Lukka lag betyr 3 lærere på 3 lukka lag (9 lærere) som jobber tett. Teamet klarte å forutsi en del av elevenes utfordringer. Elevene ble satt sammen i ulike team. Lærerne var hverandres vikarer.

Alle matematikklærerne på samme lag. Hadde samarbeidsmøte hver uke. Snakket organisering og fag sammen. fordeling av oppgaver, individuell tilrettelegging, nivåddifferensiering. Det var store grupper. Hver elev hadde hvert sitt måleark, hva kunne de mye og lite om. Lærerne var på og veiledet hele tiden. Hvilke mål strevde elevene med.

Elevinvolvering, samtale, framovermelding og involvering;

Det som Gulset gjør er det samme som de andre ungdomsskolene gjør. Grappa tror ikke det er her forskjellen på resultatene ligger. Ser på undervisningen med elever med spesielle behov - hvordan møter vi disse elevene? Var der i forkant av en prøve. Jobbet ut fra målearkene som de hadde fylt ut i forkant av timen. Noen var bevisste på hvorfor de var der andre var usikre. Kunne vært interessant å observere i timer som var ordinær undervisning, ikke i tilrettelagte timer. Fikk ingen klare svar på det de ønsket å undersøke.

Store grupper med elever – hver elev har sitt måleark, ble fordelt på grupper etter disse.

Eksempel fra arbeid med Triangulert analysemodell:

Hva gjør at Klyve skole får så gode elevresultater i engelsk?

Utvalg av informanter og innhenting av informasjon

Klyve har de siste 4 årene skåret jevnt godt, og over forventet nivå. Metoder for innhenting av empiri/informasjon: Observasjon, dokumentlesing og intervju. Rektor la frem formell utdanning hos lærerne, teamsammensetning og skolens organisering av lærerteam. Også dypdykk i skolens fagplaner. Halve gruppa observerte 2. trinn og 3. trinn. TIDE ble brukt som observasjonsmetodikk. Halvtimes observasjon – begynnelse og midt i øktene. Den andre delen av gruppa hadde fokusintervju på lærerne til de samme elevene (2. og 3. trinn).

Funn

Aktive elever, mye engelsk tale, norsk kun som oversettelse, tydelige beskjeder og overganger, høyt drive og fokus på fag og drivet og engasjementet favnet alle. God klasseledelse, engasjement, veiledning, både individuelle aktiviteter og gruppe (4)-aktiviteter. Visuell støtte for elevene i tillegg til lærers instruksjon (gjennomgående), lærer skrev, elevenes svarte på smartboarden. Intervju med planlagte spørsmål. Lærerne brukte mye lærerveiledning, rim, rytme, regler etc.

Smådrypp i andre fag, fornøyde med læreplanverket, idebank på trinnene, lærerne beskrev undervisningen som tradisjonell (ukeprøver, gloser, leselekse med mer), men med ny drakt. Gjennom IKT og Quizlet med mer. Brukte læringsløyfa. Kompetansen til lærerne var ut fra hvilke lærere som hadde lyst og som opplevde at de hadde kompetanse i faget. Alle lærerne var veldig engasjerte i faget. Pedagogiske diskusjoner om faget. Faget har høy status hos

lærerne. Videreføring av kunnskapen fra år til år ble det ikke fokusert mye på da alle på småskoletrinnet har dette «under huden» Mer grammatikk etter hvert som elevene ble eldre. TPO innenfor tilpassede tekster og leselekser Fire hovedfunn:

1) Struktur 2) Variasjon 3) Forventninger 4) Engasjement

Dette skal det tas utgangspunkt i det videre arbeidet.

2.0 «Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid»

- å lage teori av god pedagogisk praksis

2.1 Fra resultatorientert til prosessorientert læringsledelse

Elevenes resultater er gjenstand for kontroll og utvikling gjennom hele utdanningsløpet. Forståelser av læringsutbytte kan ses ut fra hvilke formål eller funksjon det er tiltenkt. I et resultatorientert perspektiv kan elevresultater eller læringsutbytte tjene internasjonale og nasjonale interesser i politikk for utvikling, styring og kontroll av systemer for opplæring og utdanning. I slike sammenhenger brukes læringsutbytte for eksterne formål (Prøitz, 2015). I prosessorientert perspektiv finner vi det andre ytterpunktet der læringsutbytte har et internt formål og er et verktøy for undervisning og læring. I «Elevene bak tallene – triangulert analysekompetanse» er det prosessorientert perspektiv som legges til grunn.

Internasjonalt har overnasjonale organisasjoner som OECD, EU, UNESCO og Verdensbanken tatt en rekke initiativer for å få land til å arbeide med læringsutbytte de siste 20 årene (Prøitz 2015, 2018). Det ligger dermed overnasjonale strategier til grunn for transparens av elevers læringsutbyttedata innenfor land og mellom land. I EU handler dette i stor grad om å arbeide etter mottoet «United in diversity», forent i mangfold. Tiltakene er med tanke på fri flyt av økonomi og arbeidskraft i EU og verden rundt, men dette gir også elever og studenter mulighet til utdanning og arbeid på tvers av landegrensar.

OECDs Programme for International Student Assessment (PISA) ser ut til å ha en sterk betydning for utdanningspolitiske avgjørelser både nasjonalt og internasjonalt. PISA innhenter læringsutbyttedata i naturfag, lesing i morsmålet og matematikk fra 15-åringer i 65 ulike land. De første nasjonale resultatene i 2001 var nedslående og har senere ført til utdanningspolitiske nasjonale strategier for høyere forventninger til elevene, fokus på god klasseledelse og en sterkere vurderingskultur der læringsutbytter får et sentralt fokus. I 2009 ble forskrift til Opplæringsloven revidert med kapittel 3, vurderingsforskriften. Tanken var å kunne innhente informasjon om hvordan det står til med elevers læring og at dette kan være med som grunnlag for utdanningspolitiske beslutninger nasjonalt, regionalt og lokalt. I 2014 fikk Fylkesmannen dette som eget tilsynsområde.

Vurderingsforskriftens verifisering i Opplæringsloven fra 2009 har gjort norske utdanninger og elevers læringsutbytter målbare og læringsutbyttedata benyttes for kontroll, styring og politiske valg av nasjonale strategier. Dataene gir grunnlag for utdanningspolitiske avgjørelser og beslutninger, noe som er med på å avgjøre hvilke kommuner og skoler som kommer med i prosjekter eller hvilke som velges for tilsyn fra nasjonale tilsynsførere (FM).

I et prosessorientert perspektiv er læringsutbyttedata grunnlag for organisasjonsutvikling og god undervisningspraksis som fremmer læring for elever, lærere og skoler – individnivå og organisasjonsnivå. Organisasjoner er mennesker som er knyttet sammen med et formål, at alle barn og unge i Norge skal *kunne mestre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet* (Oppl.l. §1-1, formålsparagrafen). God folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling er blant prinsippene for grunnskoleopplæringen

(overordnet del – verdier og prinsipper i grunnopplæringen). Skolens praksis er et sentralt satsningsområde i tiden framover og i «Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid» skal bidra til dette.

«Skolebasert kompetanseutvikling innebærer at skolen, med ledelsen og alle ansatte, deltar i en utviklingsprosess på egen arbeidsplass. Hensikten er å utvikle skolens samlede kunnskap, holdninger og ferdigheter når det gjelder læring, undervisning og samarbeid.» (Høsøien & Prydz, 2017, Utdanningsdirektoratet, 2014).

Vi har de siste årene hatt tidsbegrensede nasjonale satsinger som Ungdomstrinn i Utvikling, Kompetanse for mangfold, Veiledningskorps, Vurdering For Læring, Bedre skolemiljø, Kompetanse for kvalitet, Lærerspesialist, Språkløyper, Realfagsatsingen, Samarbeid om utsatte barn og unge, SEVU-PPT m.m. I disse tidsbegrensede satsningene har mange skoler og kommuner jobbet fram gode praksiser i skolene. På et organisatorisk nivå har skoleeiere, kommuner og skoler valgt ulike aksjonslæringsstrategier for utvikling av læreres, veilederes, rektorers, andre ansatte og PPTs kompetanseutvikling som eksempelvis «lesson study», «appreciative inquiry», skolevandring, språkløyper eller IGP (individuell, gruppe, plenum). De har alle til felles at de er ulike former for aksjonslæringsstrategier med et definert kompetanseutviklingsfokus som eksempelvis lesing, regning, skriving, godt læringsmiljø eller tilpasset opplæring. Hver satsing på aksjonslæringsstrategi er et ønske om å bli kjent med og utvikle god praksis i profesjonsfelleskapene og skoleutvikling.

De kanskje mest brukte verbene i fagfornyelsen:

• *reflekterer, er kritiske, utforskende og kreative.*

Enkel vs. dobbeltkretslering

2.2 Skolebasert kompetanseutvikling basert på verdier

Ny Overordnet del – Verdier og prinsipper for grunnopplæringen (Kunnskapsdepartementet, 2017) beskriver det grunnsynet som skal prege pedagogisk praksis i hele grunnopplæringen. De overordnede verdiene og prinsippene forankrer skolens virke. Overordnet del tydeliggjør skolens og lærebedriftens ansvar for danning og for utvikling av kompetansen til alle elever og læringer i grunnopplæringen. Den overordnede delen er delt i tre kapitler:

1. Opplæringens verdigrunnlag
2. Prinsipper for læring, utvikling og danning

3. Prinsipper for skolens praksis.

For å utarbeide prinsipper og gjøre til kjenne gode verdier kan profesjonsfellesskap arbeide med å bli kjent med, synliggjøre og dele god pedagogisk praksis. «Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid» er en tilnæringsmåte til å arbeide på denne måten i profesjonsfellesskap (par-læring, team, skoler, lederfellesskap, tverrfaglig med PPT)

Profesjonsfellesskap og skoleutvikling

Skolen skal være et profesjonsfaglig fellesskap der lærere, ledere og fagarbeidere reflekterer over felles verdier, og vurderer og videreutvikler sin praksis. Skolen som samfunnsinstitusjon er forpliktet til å bygge på og praktisere verdiene og prinsippene for grunnopplæringen. Skoleeiere, skoleledere og lærere har ut fra sine ulike roller et felles ansvar for å legge til rette for god utvikling i skolen. De må sammen sørge for at skolens praksis er i samsvar med hele læreplanverket. Godt og systematisk samarbeid mellom barnehage og skole, de ulike nivåene i opplæringsløpet, og mellom skole og hjem bidrar til å lette overgangen mellom trinnene. En lærer er en rollemodell som skal skape trygghet, og veilede elevene i deres ferd gjennom opplæringen. Læreren er avgjørende for et læringsmiljø som motiverer og bidrar til at elevene lærer og utvikler seg. Det krever at læreren viser omsorg for den enkelte elev. Det innebærer også å hjelpe elever som tar uheldige valg, ikke føler seg inkludert, eller som strever med å lære det som er ønsket og forventet. Ved å arbeide for samhold og tilhørighet blant elevene skal fagfolk i skole bidra til å utvikle en kultur for læring og gi elevene faglig og emosjonell støtte. Lærerprofesjonen bygger sin profesjonsutøvelse på felles verdier og et felles forsknings- og erfaringsbasert kunnskapsgrunnlag.

Profesjonen og den enkelte lærer forvalter et ansvar for å utøve skjønn i komplekse spørsmål. Lærere og ledere utvikler faglig, pedagogisk, didaktisk og fagdidaktisk dømmekraft i dialog og samhandling med kolleger. Utøvelse og utvikling av det profesjonelle skjønnet skjer både individuelt og sammen med andre. Faglig dømmekraft forutsetter også jevnlig oppdatering. Lærerprofesjonen må derfor evne å vurdere og reflektere over pedagogiske praksiser for å møte enkeltelever og elevgrupper best mulig. Kompliserte pedagogiske spørsmål har sjelden sikre svar. De ansatte i skolen må derfor ha aksept og rom for å bruke sin vurderingsevne i yrkesutøvelsen. Lærere må tenke nøye over hva, hvordan og hvorfor elevene lærer, og hvordan de best mulig kan lede og støtte elevenes læring, utvikling og danning. Lærere som i fellesskap reflekterer over og vurderer planlegging og gjennomføring av undervisningen, utvikler en rikere forståelse av god pedagogisk praksis. Dette må gjøres med utgangspunkt i både profesjonens kunnskapsgrunnlag og grunnopplæringens verdigrunnlag. Det profesjonelle samarbeidet ved skolene forutsetter god læringsledelse. God skoleledelse forutsetter ledelsesfaglig legitimitet og god forståelse av pedagogiske og andre utfordringer lærerne og andre ansatte står overfor.

God læringsledelse prioriterer utvikling av samarbeid og relasjoner for å bygge tillit i organisasjonen. Skolens ledelse skal gi retning og tilrettelegge for elevenes og lærernes læring og utvikling. Skoleledelsen skal lede det pedagogiske og faglige samarbeidet mellom lærerne og bidra til å utvikle et stabilt og positivt miljø der alle har lyst til å yte sitt beste. Det er

skoleledelsens oppgave å lede slik at alle får brukt sine sterke sider, opplever mestring og utvikler seg. God skoleutvikling krever rom for å stille spørsmål og lete etter svar og et profesjonsfelleskap som er opptatt av hvordan skolens praksis bidrar til elevenes læring. Ulike kommuner og skoler har ulike tradisjoner som learning-walks, LP-modell, skolevandring, Halvor Bjørnsruds IGP, Tom Tillers Gjort-Lært-Lurt, Lesson Study eller andre pedagogiske modeller for skoleutvikling. Alle pedagogiske modeller har noen trekk til felles. De har et undrende og forskende tilnærming (inquirytilnærming) og et elevsentrert læringssyn. Det avsettes av tid til refleksjon. De hjelper oss til å rette blikket fra data i dag til skolens praksis i morgen. Det er dette Thomas Nordahl omtaler som dataliteracy (ferdigheter i å anvende data). I arbeidet med «Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid» skal vi synliggjøre det vi allerede er gode på og bygge videre på dette.

2.3 Verdiprinsipper for skolebasert kompetanseutvikling

Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid» har noen bærende verdiprinsipper for lærende

Om IGP

I modulen legges det vekt på IGP- metoden (Bjørnsrud, 2005; 2014) og rekkeframlegg der en og en legger fram sin mening eller refleksjon. Ved å dele tiden slik at hver deltager i grupper eller team (omtalt som profesjonsfelleskap) deltar likeverdig kan forklares ved å referere til Foucaults «diskurs» som løst kan oversettes med å skape felles praksis med å uttrykke praksisen. Det å «ikke uttrykke» fører til at kulturer utvikler seg ureflekterte. Enkelte deler av verden kan være vanskelig å formulere høyt (Lock & Strong, 2014, s. 317-321), men det er nettopp det rekkeframlegg kan bidra med.

FNs bærekraftsmål

[FNs bærekraftsmål](#) er verdens felles arbeidsplan for utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Universelle mål forplikter Norge og norske skoler. Det er 17 bærekraftige mål som alle handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag uten å ødelegge for framtidige generasjoners muligheter til å kunne ivareta sine. Det er også mye gratis undervisningsmateriell på linket nettside.

I lys av bærekraftmålene er det viktig at skoler praktiserer verdiene som er omtalt i overordnet del, første kapittel. Når verdiene er menneskeverd, identitet og kulturelt mangfold, kritisk tenkning og etisk bevissthet, skaperglede, engasjement og utforskertrangrespekt for naturen og etisk bevissthet og til sist demokrati og medborgerskap. Verdiløftet praksis er å forstå verdiene i praksis med det doble hensynet:

- a) Hvordan opplever lærere og alle ansatte at verdiene bygger og preger i profesjonsfelleskapene og skolehverdagen
- b) Hvordan opplever elevene at verdiene gjør at de lærer, erfarer og utvikler seg i fagene?

Kapittel 1 i [Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen](#) presenterer verdiene i nytt læreplanverk 2020, fagfornyelsen.

Ofte er verdiene uuttalte, «noe som ligger i veggene» (ibid), en kultur som er blitt til uten at noen har tenkt nevneverdig over det... verdidelen i nytt læreplanverk vil at skoler praktiserer ut fra synlige verdier. Verdiene skal være uttalt, de skal praktiseres av lærere og elever, og elevene skal oppleve verdiene i praksis. Når lærende møter i skolen jobber med verdier handler det å lete etter praksiser om når disse verdiene praktiseres i fellesskapet eller oppleves av elevene? Når en får svar på denne typen spørsmål kan deltagerne i lærende møter sammenfatte eller oppsummere i gruppen.

Det å ha kompetanse i å stille offensive forskningsspørsmål for å lære i fellesskap vil være viktig. Å kunne svare på spørsmål er alle vant med, og det er noe som alle kan. Det å stille gode pedagogiske spørsmål som er nyttig for å innhente kunnskap om god pedagogisk praksis er derimot noe de fleste av oss trenger å trene på. Eksempelvis har vi verdiene i kapittel 1:

Menneskeverdet: Å modellere menneskeverdet i skolen

Skolen skal sørge for at menneskeverdet og de verdiene som støtter opp om det, legges til grunn for opplæringen og hele virksomheten.

Identitet og kulturelt mangfold: Å praktisere identitet og kulturelt mangfold

Skolen skal gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring, og bidra til at hver elev kan ivareta og utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig fellesskap.

Kritisk tenkning og refleksjon: Å utvikle vitenskapelig og kritisk tenkning for etisk bevissthet

Skolen skal bidra til at elevene blir nysgjerrige og stiller spørsmål, utvikler vitenskapelig og kritisk tenkning og handler med etisk bevissthet.

Skaperglede, engasjement og utforskertrang: Å utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang

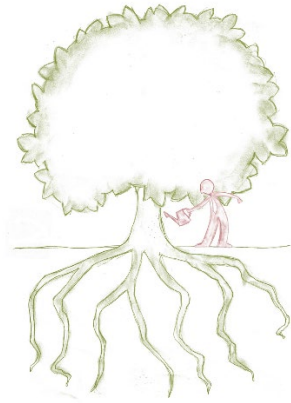
Skolen skal la elevene utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang, og la dem få erfaring med å se muligheter og omsette ideer til handling.

Respekt for naturen og miljøbevissthet: Å utvikle respekt for naturen og miljøbevissthet

Skolen skal bidra til at elevene utvikler naturglede, respekt for naturen og klima - og miljøbevissthet.

Demokrati og medvirkning: Å medvirke og lære demokrati i praksis

Skolen skal gi elevene mulighet til å medvirke og til å lære hva demokrati betyr i praksis.

Offensive spørsmål som forskningsspørsmål

Det er forskjell på problemstillinger og forskningsspørsmål. Når dere skal lede lærende møter er utforming av spørsmål viktig. Vi vet ofte mye om elever, klasser og skoler om når de ikke fungerer, men hvor godt er vårt vokabular for å forstå og beskrive verdier når de praktiseres på sitt beste?

Å undersøke *er* å forandre. Når vi begynner å stille spørsmål, begynner vi å skape endringer. Noe av det viktigste en leder for pedagogisk praksis gjør er å stille spørsmål. Spørsmålene bestemmer hva vi finner, og dermed også hvilke muligheter vi ønsker å oppdage. Så hvis dette stemmer, bør vi være meget oppmerksomme på hvilke spørsmål vi stiller, og hvordan vi stiller dem. Valg av spørsmålsformuleringer er særs viktig for de svarene du vil få.

Vi kan konstruktivt stille spørsmål om det vi gjerne vil vite mer av, i stedet for å stille spørsmål om det vi ønsker å unngå. Å utforske noe som kan foregå forut for utformingen av tiltak; undersøkelser i seg selv er allerede med på ”å endre temperaturen” på en eller annen måte.

Vår virkelighetsforståelse skapes gjennom måten vi snakker om virkeligheten på, og det språket vi bruker for å beskrive den. Språket beskriver virkeligheten, men er også med på å skape den gjennom et bevisst valg angående hva vi snakker om. Det er som å lyse inn i et mørkt rom med lommelykt, og det vi lyser på får vi øye på.

Elever, lærere og læring forstår seg selv gjennom de fortellingene de forteller om seg selv. Otto Scharmer (2011) beskriver dette som *førstepersonopplevelser*. Forskjellige fortellinger skaper forskjellige virkeligheter. Fortellinger er effektive meningsskapere og dermed også et viktig fundament for å skape konstruktive forandringer. Den fortellingen som presenteres i mediene, rundt kjøkkenbordet hjemme eller på teamrommet, kan omformuleres og fortelles på utallige måter – valget vårt består i hvilket perspektiv vi ønsker å legge til grunn for fortellingen. Hva vi ønsker å fokusere på skaper en forskjell. Fortellingen beskriver ikke bare den verden vi undersøker –den er med på å skape den verden vi beskriver (Hauger, Højland og Kongsbak, 2008).

Eksempel:

a) Verdien: Kritisk tenkning og refleksjon: Å utvikle vitenskapelig og kritisk tenkning for etisk bevissthet

Skolen skal bidra til at elevene blir nysgjerrige og stiller spørsmål, utvikler vitenskapelig og kritisk tenkning og handler med etisk bevissthet.

Eksempel på spørsmål for lærende møte:

Når leder jeg læring i klassen slik at elevene blir nysgjerrige, stiller spørsmål og arbeider undersøkende?

b) Tema i Elevundersøkelsen: Vurdering for læring.

Eksempel på spørsmål for skoleutvikling: Når jobber vi med vurdering for læring på optimale måter for elevenes læring? (For innhenting av informasjon og data kan dere benytte de 7 delspørsmålene i Elevundersøkelsen)

Aksjonslæring

Å arbeide aksjonslærende er en forskende tilnæringsform til læringen som skjer i klasserommet, i profesjonsfelleskap, skolenivået og kommunalt nivå. Å forske innebærer å innhente data ved dokumenter, intervjuer og observasjoner. Leseren kan finne inspirasjon og idèer for anvendelse til dette arbeidet fra s. 82 i boka *Elevresultater – mellom kontroll og utvikling* (Mausethagen, Prøitz & Skedsmo, 2018).

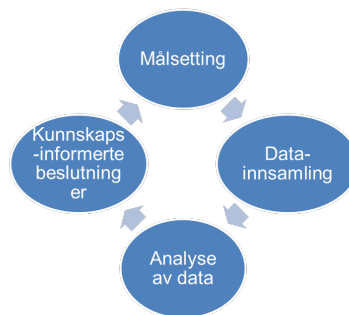
Aksjonslæring har ulike tradisjoner og ulike uttrykk. I Kina benyttes aksjonslæring i profesjonsfelleskap flittig som et ledd av opplæringen for nyutdannede lærere de første årene i skolen (Yang & Ricks, 2012). I studier fra USA er det lagt vekt på forskningsøkter for å forbedre klasselederes evne til økt oppmerksomhet rundt refleksjon og tilbakemeldinger, gode råd eller bli oppmerksom på elevers tenkning (Perry & Lewis, 2009). I disse studiene blir aksjonslæring i profesjonsfelleskap utvidet med større fokus på grepene som skjer i relasjon, struktur, verdier og organisering for læringen (Dalin, 1997; Bjørnsrud, 2009) noe som kan se ut til å invitere til et videre perspektiv for aksjonslæringsforståelse enn tradisjonell anvendelse. I Norden og Norge begynner studier og forskningsfelleskap å bli anerkjente for sitt praksisnære

arbeid for profesjonalisering av læringsfellesskap (Dudley, 2015, Hallås & Grimsæth, 2016, Munthe, Bjuland og Helgevold, 2015 og Olsen & Wølner, 2017) som eksempelvis *Lesson Study i Ungdomstrinn i Utvikling*.

Aksjonslæring i profesjonsfellesskap er knyttet til forbedring av praksisen i undervisningen, men kravet til hvordan fagfellesskapet anvender metoder for å innhente data blir lite diskutert. Det kan se ut til at kunnskapen om kvalitative metoder tas som en selvfølge, og innhentet data for analyse i fagfellesskapet kan lett bli generell (Hallås & Grimseth, 2016; Olsen & Wølner, 2017, s. 95). I Grenland + gjelder det å arbeide med detaljer i dybden og ikke innhente data overfladisk. Det gjelder å finne dybden som kan betegnes som det som er viktig som verdier og prinsipper i grunnopplæringen. Fullan (2017 s. 16) beskriver begrepet *dybde* med det som er viktig for oss som tro, relasjoner, læring og meningen med livet. I et systemisk perspektiv for skole trenger vi å lete fram praksiser, strukturer og strategier som støtter og utvikler *dybden*.

Kvalitative forskningsmetoder som ofte benyttes i aksjonslæring er observasjon og intervjuer, men dette kommer til dels lite fram i internasjonal, nordisk og nasjonal litteratur. Aksjonslæring i profesjonsfellesskap er knyttet til forbedring av praksisen i undervisningen, men kravet til hvordan fagfellesskapet anvender metoder for å innhente data blir lite diskutert. Det kan se ut til at kunnskapen om kvalitative metoder tas som en selvfølge, og innhentet data for analyse i fagfellesskapet kan lett bli generell (Hallås & Grimseth, 2016; Olsen & Wølner, 2017, s. 95).

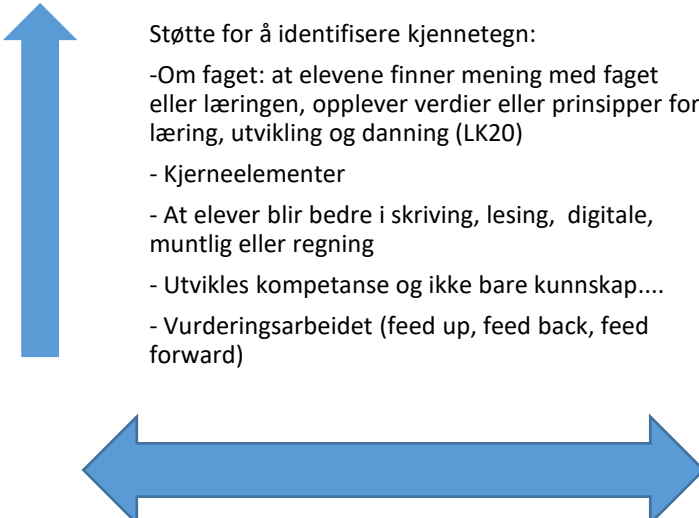
Bruk av data/kartleggingsresultater

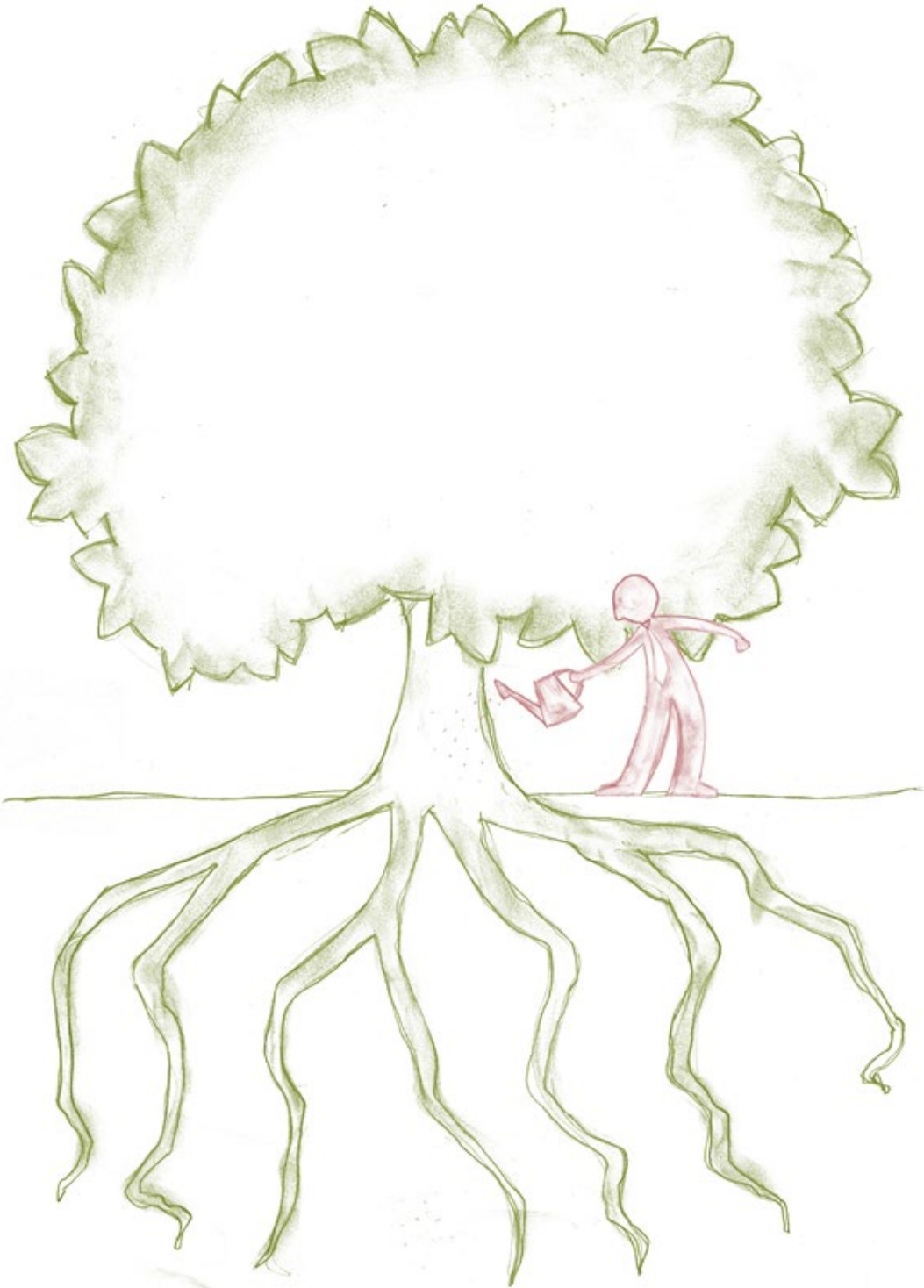
(Nordahl, 2018)

<p>Steg 1: Målformulering og forskningsspørsmål</p>	<p>Velg et fokusområde som dokumenterer at dere er har god pedagogisk praksis. Formuler et forskningsspørsmål om hva som gjør at dere er gode på akkurat dette? Eksempel: Hva gjør at vi får gode resultater i regning på 5.trinn flere år på rad? <u>Hva</u> og <u>hvordan</u> spørsmål vil hjelpe dere til begrunnelser og beskrivelser av praksiser. Hvis dere legger til et underspørsmål og <u>når</u> skjer god praksis på dette området kan det hjelpe dere med å finne beskrivende eksempler på når det fungerer bra.</p>
<p>Steg 2a – å optimalisere systemisk praksis</p> <p>Innhente informasjon ved observasjon, småintervjuer av og med elever, foreldre og/eller kolleger, aktuelle dokumenter som ukeplaner, skolens utviklingsplaner, valgte læremidler, lekseplaner, arbeidsplaner o.a. les på udir.no som har oppdatert teori, regler og veiledninger.</p> <p>Innhent informasjon og data fra både lærere/andre fagarbeidere og elevene.</p>	<p>Innhente data ved observasjon, intervju, se på elevarbeider, Observasjon er å beskrive, notere det som skjer, fokus på de data som skal</p>

<p>Steg 2c – å forbedre systemisk praksis (en utvidelse når noe skal forbedres)</p> <p>Finn en skole med bedre resultater eller synlige praksiser ved en annen skole. Gjør samme prosess, og husk retningslinjer for personverndata ved digitale dialoger eller observasjoner. Les teori eller</p>	<p>innhentes uten å tolke eller knytte følelser til det som observeres, skriv logg. Let etter ageringer, dialoger, strukturer og organiseringer som kan logges. Innhenting av data fra observasjoner og intervjuer skal være nyttig i sammenstillingen med dokumenter som ukeplaner (eks: elevers oppfattelse av ukeplaner), lokale fagplaner (eks: læreres oppfattelse og bruk). Utgangspunkt for å innhente data vil kunne utfylle ulike dimensjoner for læring.</p>
<p>Steg 3: Analyse og refleksjon – finne kjennetegn på god pedagogisk praksis der elevene opplever å fremme egen læring.</p>	<p>Å reflektere over innsamlet data, vurdere, identifisere god pedagogisk praksis, reflektere, vurdere,</p>

 <p>Støtte for å identifisere kjennetegn:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Om faget: at elevene finner mening med faget eller læringen, opplever verdier eller prinsipper for læring, utvikling og dannings (LK20) - Kjerneelementer - At elever blir bedre i skriving, lesing, digitale, muntlig eller regning - Utvikles kompetanse og ikke bare kunnskap.... - Vurderingsarbeidet (feed up, feed back, feed forward) 	
<p>Steg 4: Å visualisere og modellere – prøv ut</p> <p>Med utgangspunkt i kjennetegn fra steg 3, lag skisser, modeller, visualiser eller simuler hvordan nye praksiser kan se ut. Begrunn.</p> <p>Prøv ut – innhent data som i steg 2, og reflekter i teamet/trinnet om endringene fremmer læring eller ei.</p>	<p>Lete etter årsakssammenhenger som fremmer og utvikler eleven/elevens læring, forestille seg om hvordan</p>
<p>Steg 5: Validere</p> <p>Med utgangspunkt i det som fungerer god og fremmer læring, utvikling og dannings – formuler prinsipper for opplæringen.</p>	

Lie: Elevene bak tallene – Triangulert analysemodell

Steg 1: Målformulering og forskningsspørsmål

Lie: Elevene bak tallene – Triangulert analysemodell

Steg 2: Innhente informasjon ved observasjon, småintervjuer av og med elever, foreldre og/eller lærere, aktuelle dokumenter som ukeplaner, skolens utviklingsplaner, valgte læremidler, lekseplaner, arbeidsplaner o.a

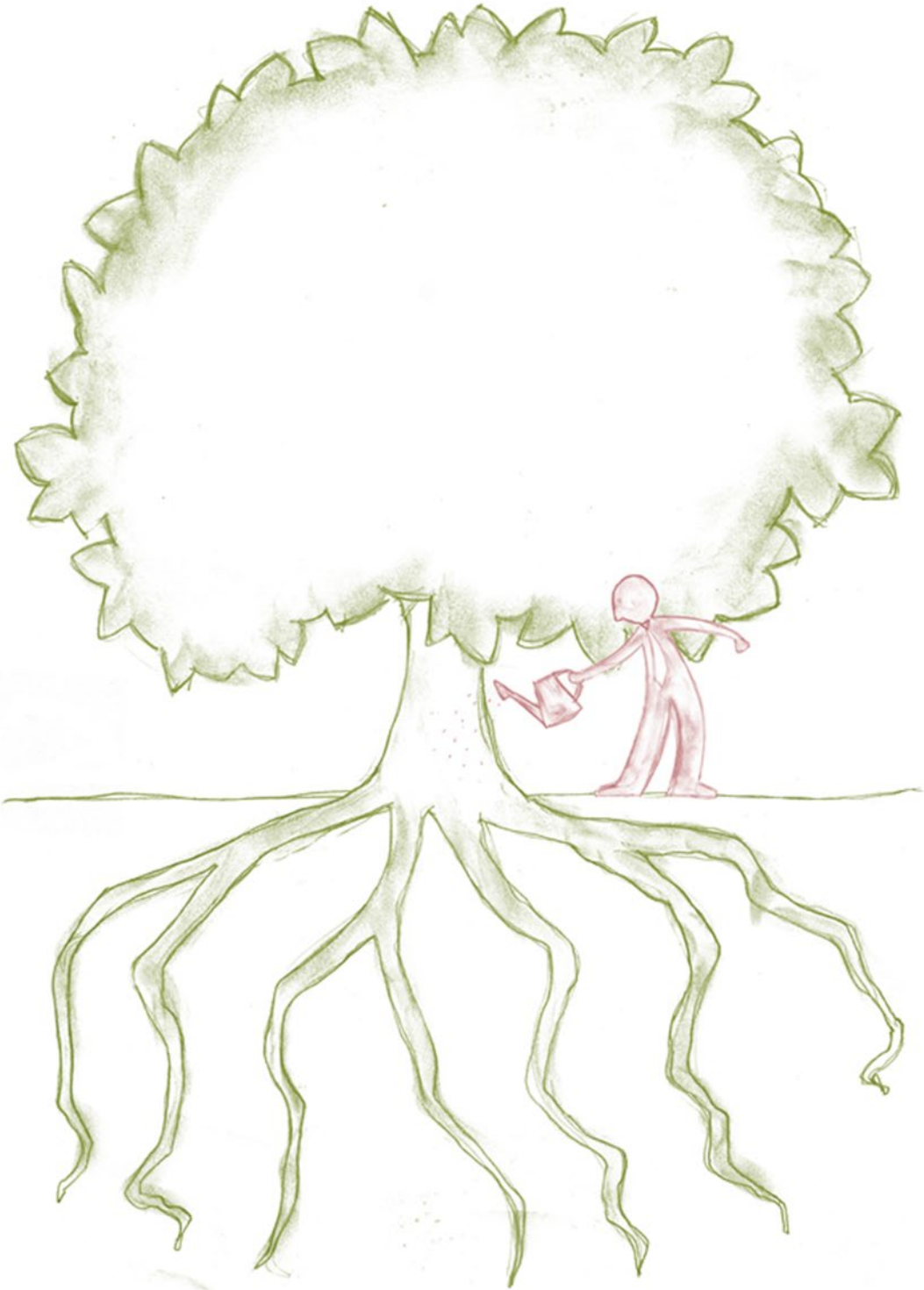
Lie: Elevene bak tallene – Triangulert analysemodell

Steg 3: Analyse og refleksjon – finne kjennetegn på god pedagogisk praksis der elevene opplever å fremme egen læring.

Lie: Elevene bak tallene – Triangulert analysemodell

Steg 4: Ut fra kjennetegnene i steg 3, gjøre seg kjent med årsakssammenhenger i pedagogisk praksis som skaper og utvikler gode elevresultater.

Steg 5: Utvikle prinsipper for god pedagogisk praksis som elevene opplever og validerer. Synliggjøre i organisasjonen.

Referanser

- Bjørnsrud, H. (2014). *Den inkluderende fellesskolen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bjørnsrud, H. (red.) (2015). *Skolebasert kompetanseutvikling. Organisasjonslæring for delingskultur*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Dudley, P. (2015). *Lesson Study. Professional learning for our time*. Oxford: Routledge.
- Høsøien, U. & Prydz, M. (2017). *Skolebasert kompetanseutvikling. En Idèbank*. Oslo: Pedlex
- Fullan, M. (2017). *Ledelse som setter spor*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Hauger, B., Højland, T. G. & Kongsbak, H. (2008). *Organisasjoner som begeistrer*. Oslo: Kommuneforlaget
- Hallås, B.O. & Grimsæth, G. (2016). *Lesson Study i en nordisk kontekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Kuyini Alhassan, A-R. & Abosi, O. (2011). *The 2nd Generation Street Children in Accra. Developing Teaching Strategies To Enhance Positive Learning Outcomes in Schools (Article)*
- Kversøy, K.S. (2013). *Etikk – en praktisk vinkling*. Oslo: Fagbokforlaget
- Lie, A. & Høiby, E. (2016). *Lesson Study for bedre læring i Drammenskolen*. Oslo: Bedre Skole
- Lie, A.L.K., Benjaminsen, G.E. & Andreassen, G. (2012). *Å trene en anerkjennende læringskultur*. Oslo: Bedre Skole
- Mausethagen, S., Prøitz, T.S. & Skedsmo, G. (2018). *Elevresultater. Mellom kontroll og utvikling*. Oslo: Fagbokforlaget
- Prøitz, T.S. (2015). *Læringsutbytte*. Oslo: Universitetsforlaget
- Olsen, K.O. & Wølner, T.A. (2017). *Lesson Study og læreres læring*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Postholm, M. B.(red), Dahl, T., Dehlin, E. Engvik, G., Irgens, E. J., Normann og Strømme, A. (2017). *Ungdomstrinn i utvikling. Skoleutvikling, lesing, skriving og regning. Funn og fortellinger*. Oslo: Universitetsforlaget
- Postholm, M. B.(red), Dahl, T., Dehlin, E. Engvik, G., Irgens, E. J., Normann og Strømme, A. (2017). *Ungdomstrinn i utvikling. Skoleutvikling og ledelse. Funn og fortellinger*. Oslo: Universitetsforlaget
- Scharmer, O. (2011). *Teori U. Lederskap som former framtiden – mot en ny social teknologi*. Oslo: Ankerhus

Skriftserien nr. 58
2020

—
Elevene bak tallene – Triangulert analysemodell
Håndbok for dybdeløring i profesjonsfelleskap,
Skien kommune, høsten 2020
—

Forfatter:
Anne Liv Kaarstad Lie
—

ISBN 978-82-7860-453-3
ISSN 2535-5325

—
usn.no

